

Mottagare

Tekniska nämnden

Heidelberg Materials ansökan om fortsatt täktverksamhet i Filehajdar och Västra brottet

Förslag till beslut

Tekniska nämnden (TN) beslutar att lämna följande synpunkter på Heidelberg Materials Cement Sverige AB:s ansökan om fortsatt täkt- och vattenverksamhet:

- TN lämnar synpunkter i täktansökningar enbart såsom sakägare för VA-huvudmannens intressen.
- Anlitad hydrogeologs bedömning, att området är väl undersökt och att grundvattenmodellen är tillräckligt trovärdig som underlag för relevanta bedömningar av bland annat påverkan på Region Gotlands vattentäkter i området, delas.
- Utifrån vad som avtalas angående rening i vattenverk kommer TN att framställa villkorsförslag senast inför planerad huvudförhandling i slutet av januari 2025.
- Fram till dess att Heidelberg Materials tillhandahåller regionen med länshushållningsvatten för dricksvattenproduktion ska tillstånd omfatta samma villkor som nu gällande tillstånd om transport av vatten i det fall den allmänna vattenförsörjningen hotas.
- Villkor 31 bör omformuleras till: *Allt länshållningsvatten ska genomgå slam- och oljeavskiljning i för ändamålet anpassad sedimentationsdamm innan vidare avledning eller rening sker.*
- Villkorsförslag 30 bör kompletteras med ytterligare parametrar avseende de kolväten som finns i diesel, oljor m.m
- Föroreningshalter i länshållningsvatten/täktvatten bör följas upp regelbundet i egenkontrollen. Särskilt bör halt av PFAS-ämnen följas. Vid särskilda förändringar i föroreningshalterna kan skäl uppkomma som motiverar bolaget att undersöka även föroreningshalt i rejektvatten.
- Det finns behov av att föreslagna stabiliserande åtgärder utförs på deponier i Västra brottet. Bolaget bör, i varje fall genom ett åtagande i åtagandelistan, tydliggöra att bolaget kommer att genomföra åtgärderna.

Se avsnitt *Bedömning* för ytterligare synpunkter.

Omedelbar justering krävs.

Sammanfattning av ärendets hantering

Heidelberg Materials Cement Sverige AB lämnade i december 2023 till Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen in ansökan avseende fortsatt täkt- och vattenverksamhet vid Slite på Gotland för en period av 30 år. Mark- och miljödomstolen skickade i början av januari 2024 ut skrivelse till flera remissmyndigheter (bl.a. Region Gotland) med fråga om remissmyndigheterna ansåg att bolagets ansökningshandlingar behövde kompletteras av bolaget innan domstolen utfärdar kungörelse. Regionstyrelsen efterkom domstolens begäran genom att 2024-03-05 besluta att till mark- och miljödomstolen lämna in yttrande om behov av kompletteringar av ansökan, vilket yttrande upprättats av Advokatfirman Åberg & Co. Innehållet i det yttrandet behandlades dessförinnan under Tekniska nämndens sammanträde 2024-02-07.

Mark- och miljödomstolen förelade bolaget 2024-03-12 att komplettera ansökan på visst angivet sätt. Bolaget inkom 2024-04-24 med kompletteringar. Region Gotland fick 2024-05-02 ta del av dessa kompletteringar.

2024-05-14 inkom till Region Gotland kungörelse av bolagets ansökan från domstolen där det framgår att synpunkter med anledning av ansökan och miljökonsekvensbeskrivning ska lämnas in senast den 30 augusti 2024. RS har på grund av de interna ledtiderna begärt och fått anstånd till den 6 september 2024 med att inkomma med yttrande.

Vid granskning av tillståndsansökan inför Region Gotlands framarbetande av yttrande har samverkan skett mellan teknikförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen och regionstyrelseförvaltningen för att få en samlad beredning av ärendet. Hydrogeologen Helen Eklund, Sweco, har anlåtats för att granska Heidelberg's hydrogeologiska utredningar och bedömningar gällande påverkan på allmän dricksvattenförsörjning (i bolagets ansökan och i bolagets komplettering), liksom de synpunkter som remissmyndigheterna haft på Heidelberg's hydrogeologiska utredningar. Advokat Karin Hernvall vid advokatfirman Åberg & Co har anlåtats för att författa yttranden till mark- och miljödomstolen för Region Gotlands räkning.

Ärendebeskrivning

Tekniska nämnden är huvudman för den allmänna dricksvattenförsörjningen och därmed ansvarig för att säkra det allmännas intresse när det gäller vattenuttag för dricksvattenproduktion. Nämnden lämnar synpunkter i täktansökningar enbart såsom sakägare för VA-huvudmannens intressen och inte i andra sakintressefrågor såsom buller, naturvärden eller kulturhistoriska värdefrågor.

Befintligt brytningstillstånd gäller till och med 2026. Ytterligare tillstånd finns för fabriks- och hamnområdet, för omledning av Spillingsån, Närsbäcken, för utvidgning av spillingsmagasinet samt rätt att bortleda vatten för processändamål.

Ansökan om tillstånd omfattar bl a:

- Fortsatt brytning av kalk- och märgelsten inom Västra brottet (till 31 dec 2034, brytningsdjup -26 m) och Filehajdar (i 30 år, brytningsdjup +5 m, förutom plats pumpgrop och avledningsdiken +3 m).
- Uppförande och drift av bl a anläggning för sortering och krossning av berg (flytt av krossanläggning till Filehajdar)
- Nytt transportband mellan Filehajdar och Östra brottet inkl ny tunnel vid Östra brottet där transportband ska gå.
- Utsprängning av nya vattenmagasin med en total volym om ca 900 000 m³ i Filehajdar.
- Brytning av högst 3,8 miljoner ton sten per år (dock upp till 4,2 miljoner ton sten per år de 2 första åren).
- Bortledning/länshållning av yt- och grundvatten från Västra brottet (till 31 dec 2024), Filehajdar (30 + 8 år) och Östra brottet (obegränsad tid).
- Bortledning av vatten från Västra brottet sker till Östra brottet och vidare till havet (till 31 dec 2034).
- Bortledning av vatten från Västra brottet till cementfabriken (Obegränsad tid).
- Bortledning av vatten från Östra brottet till havet till och med 31 dec 2034 och därefter till Västra brottet (vid uppfyllning) eller havet.
- Bortledning av vatten från Filehajdar till Anerån initialt och därefter till nya vattenmagasin i Filehajdar (Efter lagring i vattenmagasin nyttjas länshållningsvattnet till: infiltration i jord och berg, tillförsel av vatten till Region Gotland och lantbruksverksamhet, tillförsel av vatten till Anerån och ev påfyllning av Västra brottet).
- Skyddsåtgärd genom infiltration av vatten i berggrund (så länge tillstånd till bortledning/länshållning gäller) sydväst om Filehajdar så att flöde av ytligt grundvatten inte minskar under vegetationsperioden i Natura 2000-områden.
- Skyddsåtgärd genom tillförsel av vatten till jordlager (så länge tillstånd till bortledning/länshållning gäller) inom Vikeåns avrinningsområde i syfte att ersätta minskat flöde.
- Skyddsåtgärd genom ridåinjektering av en sträcka om 2 km vid Filehajdar täktens södra och västra delen i syfte att minska bergets vattenförande förmåga och därigenom begränsa inflödet av grundvatten till täkten.
- Skyddsåtgärd genom restaurering av två strandvallar och diken.
- Skyddsåtgärd genom att leda delflöde av länshållningsvattnet från Filehajdar till Anerån för att ersätta flödesförlust som uppstår till följd av brytning inom Aneråns avrinningsområde.
- Uppförande och drift av anläggningar som behövs för vattenverksamhetens bedrivande (bl a tätning av befintliga tunnlar mellan Västra och Östra brottet, en ny vattenreningsanläggning)

De huvudsakliga miljökonsekvenserna enligt miljökonsekvensbeskrivningen är:

- Direkt påverkan på naturmiljön inom det ansökta verksamhetsområdet. Den utökade brytningen samt anläggandet av byggnader och transportband innebär att områden med mycket höga naturvärden och välutvecklade artsamhällen kommer tas i anspråk. Förlusten av denna naturmiljö bedöms medföra stora negativa konsekvenser.
- Länshållningen av täkterna påverkar grundvattenförhållandena genom avsänkta grundvattennivåer i täkternas närområden. Ridåinjekteringen vid Filehajdar-täkten och infiltrationen av vatten i berg kommer kraftigt begränsa Filehajdar-täktens påverkan på grundvattennivåerna söder och väster om täkten. Vattenfyllnaden av Västra brottet, som inleds en bit in i tillståndstiden, kommer att leda till en höjning av grundvattennivåerna i ett större område omkring täkten. Verksamheten bedöms sammantaget medföra små negativa konsekvenser avseende grundvatten (gäller dricksvattenanläggningar, enskilda brunnar, byggnader och tekniska anläggningar samt grundvattenförekomster).
- Verksamheten påverkar ytvattenförhållandena i omgivningen. Vattenföringen påverkas till följd av förändrade avrinningsområden och minskad tillförsel av utströmmande grundvatten, och vattenkvaliteten kan påverkas genom utsläpp av länshållnings- och dagvatten med annan kemisk sammansättning. Verksamheten bedöms sammantaget medföra obetydliga konsekvenser för ytvatten.

Bl a följande anges om inträngning av saltvatten och förorening i ansökan:

Vid Gotlands kust förekommer ett naturligt salt grundvatten. Saltvattnet har sitt huvudsakliga ursprung i Östersjöns tidigare utvecklingsstadier och ligger ytligt i hela området öster om den så kallade Littorinavallen. Vallan sträcker sig i nord-sydlig riktning längs Gotlands ostkust vid Slite. Det är av denna anledning som höga salthalter har uppmätts långt innan brytningen i Västra brottet påbörjades. De höga kloridhalter som har uppmätts i området vid Västra brottet beror således inte på att täkten har förändrat vattnets strömningsriktning, utan på att grundvattnet är naturligt salt på djupa nivåer. Den nu ansökta verksamheten bedöms inte leda till ytterligare förhöjda kloridhalter i området vid Västra brottet. När Västra brottet efter några år börjar vattenfyllas, kommer grundvattennivåerna i täktens omgivning stiga, varigenom de höga kloridhalterna successivt pressas neråt.

I området vid Filehajdar-täkten är kloridhalterna mycket låga. Den ansökta verksamheten bedöms inte påverka kloridhalterna i området vid Filehajdar-täkten eller i de kommunala produktionsbrunnarna, under förutsättning att brunnarna drivs så att vattennivån i dem inte sjunker lägre än idag.

Följande anges om påverkan av Tingstäde träsk i ansökan:

Tingstäde träsk är beläget i ett annat avrinningsområde än den ansökta verksamheten och kommer således inte bli föremål för någon direkt ytvattenpåverkan. Länshållningen av bolagets täkter bedöms ha ingen eller försumbar indirekt ytvattenpåverkan på sjön genom minskad tillförsel av

utströmmande grundvatten. Tingstäde träsk bedöms sammantaget inte påverkas mer än på ett försumbart sätt av den ansökta verksamheten.

Bl a följande anges om efterbehandling i ansökan

Den föreslagna efterbehandlingen innebär sammanfattningsvis att anläggningar, utrustning och material avlägsnas varefter miljötekniska undersökningar genomförs för att identifiera och vid behov sanera eventuella föroreningar. Klippväggen i Västra brottets sydvästra del och Filehajdar-täktens södra del släntas av i etapper, i syfte att skapa en mjukare landformation och underlätta för växt- och djurliv. När länshållningen upphör börjar täkterna successivt fyllas med vatten. Västra brottet förväntas vara vattenfyllt efter 30–40 år och eventuell avrinning kommer därefter att ske till Östersjön, eventuellt via Östra brottet. Filehajdar-täkten förväntas vara vattenfylld efter ca 90 år och eventuell avrinning kommer därefter ske till Anerån. I övriga delar av verksamhetsområdet skapas naturmiljöer som gynnar den för regionen karaktäristiska biologiska mångfalden och förbättrar tillgängligheten för närboende och besökare

Yrkanden omfattar:

- Omfattning av brytning samt uppförande och drift av tillhörande anläggningar
- Tider och volymer för bortledning av vatten från resp. brott samt uppförande och bibehållande av anläggningar för angiven vattenverksamhet
- Utförande av skyddsåtgärder
- Tillåtlighet enligt vattenförvaltningsförordningen
- Dispenser från förbud i artskyddsförordningen
- Bedrivande av verksamhet som på betydande sätt kan påverka Natur 2000-områden
- Tider för igångsättande, arbetstid för vattenverksamhet, tid för anmälan av oförutsedda skador mm

Förslag till villkor omfattar i huvudsak:

- Lägsta brytningsdjup
- Lägsta avsänkning av grundvattennivå i resp. brott
- Högsta nivåer för buller, vibrationer och luftstötstång
- Hantering av kemiska produkter och avfall inkl. tankning av fordon och cisterner samt hantering av spill/läckage
- Omfattning av skyddsåtgärder med anledning av grund- och ytvattenpåverkan
- Begränsningsvärden för olika ämnen i vatten som ska infiltreras i jord eller berg
- Rening av länshållningsvatten som ska avledas till ytvatten (slam- och oljeavskiljning i sedimentationsdamm)
- Skydds- och kompensationsåtgärder för naturvärden
- Omfattning av efterbehandling
- Omfattning av ekonomisk säkerhet
- Utförande av kontrollprogram

Bolagets lista över åtaganden:

En särskild lista av åtaganden har lämnats i komplettering efter begäran av domstolen. Följande åtaganden är av särskild vikt:

Nr 4: Heidelberg Materials ska förse Region Gotland med länshållningsvatten för dricksvattenproduktion i slutet av år 2027. Det finns två alternativa tekniska lösningar. Antingen bekostar Heidelberg Materials ett nytt vattenverk i Othem som förses med länshållningsvatten från Filehajdar-täkten eller så renas länshållningsvattnet i Heidelberg Materials planerade reningsanläggning, varefter det leds till Region Gotlands befintliga vattenverk. Tillförseln av länshållningsvatten kommer att fortgå till och med tre år efter den tidpunkt då täktverksamheten i Filehajdar-täkten avslutats (av ansökan sid 67 framgår att tillförseln av dricksvatten på sikt kommer att uppgå till 300 000 m³ vatten per år då volymen av tekniska skäl kommer att behöva vara mindre de första åren av den ansökta tillståndstiden och därefter successivt utökas).

Nr 5: Bolaget ska inom ramen för sin egenkontroll fortsätta att följa upp vattennivåer och vattenkvalitet i omgivningen. För det fall att bolagets verksamhet skulle orsaka en icke försumbar förändring av befintliga vattennivåer eller befintlig vattenkvalitet i någon enskild brunn, kommer bolaget att hålla berörd sakägare skadeslös genom att antingen borra en ny brunn eller bekosta anslutning till det kommunala vattennätet (beroende på vad som är lämpligt i det enskilda fallet). Till dess permanent vattenförsörjning kan ordnas, kommer Heidelberg Materials provisoriskt tillhandahålla berörd brunnsägare med vatten för att tillgodose dennes behov av vatten för hushåll, djurhållning eller näringsverksamhet, med undantag för vatten för bevattningsändamål.

Nr 13: Det ska finnas rutiner för såväl lossning som spillhantering av drivmedel.

Nr 16: Heidelberg Materials åtar sig att ta fram och montera lock som säkras med hänglås eller motsvarande på bergborrhål. Vilka brunnar som ska förses med läsbara lock föreslås beslutas i samråd med Region Gotland.

Utöver vad som anges i lista över åtaganden så anger bolaget följande (sidan 68 i ansökan):

Om verksamheten mot all förmodan skulle orsaka en avsänkning av betydelse i de kommunala produktionsbrunnarna, före den tidpunkt då tillförseln av länshållningsvatten har påbörjats, kommer Heidelberg Materials bekosta transport av vatten i tankbilar till Slite, motsvarande de volymer som inte kunnat produceras i brunnarna.

Tillförseln av länshållningsvatten planeras fortgå till och med tre år efter den tidpunkt då täktverksamheten i Filehajdar-täkten avslutas. Därigenom ges Region Gotland goda möjligheter att ansöka om tillstånd till ett utökat uttag av dricksvatten från exempelvis produktionsbrunnarna vid Dyhagen innan tillförseln av vatten från Filehajdar-täkten avslutas.

Viktiga uppgifter från miljökonsekvensbeskrivningen:

Hydrogeologisk utredning

Hydrogeologisk utredning har utförts som bl a omfattar omfattande fältundersökningar och en grundvattenmodell som använts för att göra prognoser om den ansökta verksamhetens inverkan på grundvattennivåer.

Kartläggning av karst

Inför tillståndsansökan har ett flertal observationer och undersökningar genomförts för att kartlägga utbredningen av karst inom den ansökta verksamhetens omgivning. Resultaten bekräftar den allmänna bilden av karst på Gotland med förekomst av karstrevor som ofta är mindre än en meter djupa. Utförda infiltrationsförsök, spårämnesförsök, geofysiska mätningar och propumpningar bekräftar en avsaknad av större djupgående karststrukturer i berggrunden inom de områden där respektive undersökning har utförts.

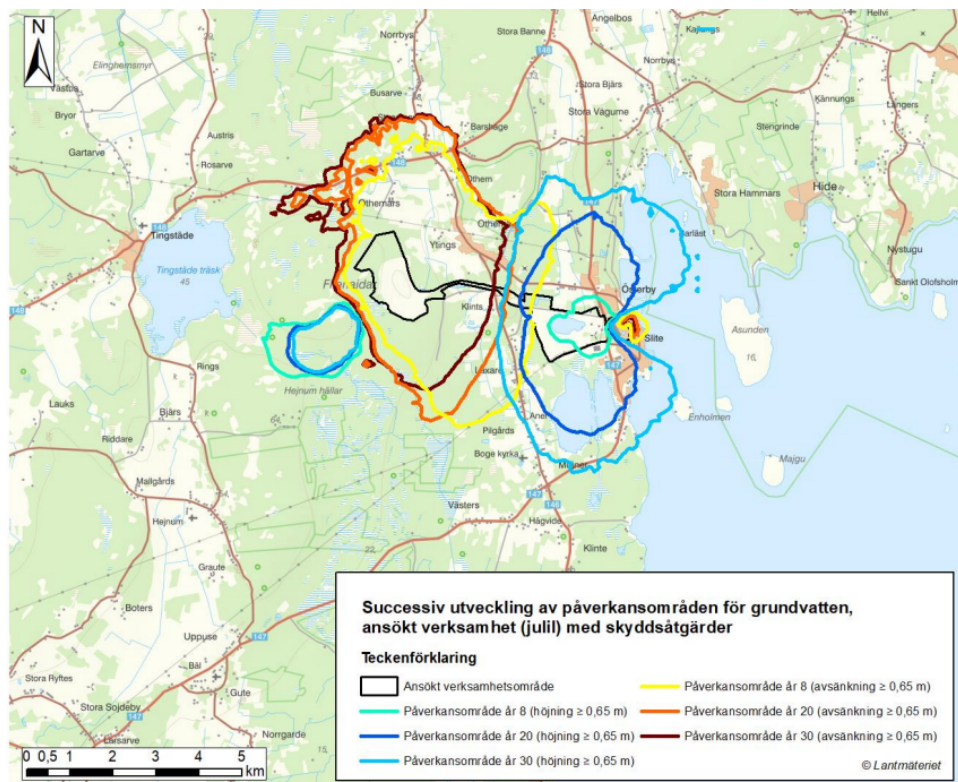
Observerade grundvattennivåer

Filehajdar-täkten påverkar grundvattennivåer i berg nära täkten på upp till några hundra meters avstånd. Under stora delar av året ligger grundvattennivåerna i nära anslutning till täkten lägre än täktbotten, vilket betyder att grundvatteninflödet till täkten under sommarhalvåret är försumbart. På större avstånd från Filehajdar-täkten går det inte att spåra någon påverkan på grundvattennivåer som kan knytas till täkten.

Grundvattennivåerna kring Västra brottet är tydligt avsänkta, men uppvisar ingen tydlig trend till att sänkas ytterligare.

Successiv utveckling av påverkansområdet

Illustration av utveckling av påverkansområde vid Filehajdar under sommarperioden.

Figur 11.11 Successiv utveckling av påverkansområden i den ansökta verksamheten (juli månad) med skyddsåtgärder.

Dyhagens vattentäkt

För att undvika risk för saltinträngning har en miniminivå (lägsta vattennivå) i brunnarna tagits fram inom ramen för grundvattenmodelleringarna. Utifrån verksamhetens påverkan på grundvattennivåerna har simuleringar av dricksvattenproduktionen i brunnarna gjorts. Syftet är att bedöma vilka begränsningar som behöver göras för att vattennivåerna aldrig ska hamna lägre än miniminivån. Med föreslagna skyddsåtgärder beräknas produktionsbortfallet motsvara 6 000 m³ /år efter 8 år, 7 000 m³ /år efter 20 år samt 7 000 m³ /år efter 30 år. Detta bedöms vara en mycket liten förändring i jämförelse med det totala uttaget av dricksvatten. Att trenden vänder efter 20 år hänger ihop med att Västra brottet vattenfylls och därmed höjs grundvattennivåerna kring Västra brottet. Efter att brytningen i Filehajar-täkten upphör och täkten vattenfylls ökar uttagsmöjligheterna i produktionsbrunnarna avsevärt.

Uppmätta salthalter i de kommunala produktionsbrunnarna är mycket låga. Om man tittar på regelbundna mätningar i råvattnet för perioden augusti 2011 till april 2023, exklusive mätvärdet från den nederbördsfattiga sommaren 2018, så visar resultaten stabila värden inom spannet 8,9–22 mg/l, med ett medelvärde på ca 15 mg/l.

En saltvattenmodellering har genomförts i syfte att utreda vilken påverkan den ansökta verksamheten har på salthalterna i produktionsbrunnarna. Resultaten från saltvattensimuleringen visar att salthalterna i produktionsbrunnarna inte kommer stiga märkbart under sommarmånaderna utan istället ligga på nivåer

som motsvarar vad som uppmäts i nuläget. Salthalterna kommer därmed varken att överstiga riktvärdet för god kemisk grundvattenstatus med avseende på klorid (100 mg/l) eller den så kallade smakgränsen (300 mg/l).

Länshållningsvattnet som infiltreras i berg förväntas hamna i Dyhagens vattentäkt efter ca 1,5 månads transport i berget.

När Västra brottet vattenfylls kommer salt grundvatten från stort djup inte längre att strömma mot täkten, samtidigt som grundvattennivåerna i täktens omgivning kommer att stiga. Detta medför positiva förändringar avseende brunnarnas uttagkapacitet i form av större volymer tillgängligt vatten och en nedpressad nivå till salt grundvatten. Förändringarna sker långsamt, eftersom vattenfyllnaden av Västra brottet bedöms ta ca 30–40 år.

Tingstäde träsk

Utredning har gjorts av den ansökta verksamhetens påverkan på Tingstäde träsk i syfte att beskriva vilka faktorer som har betydelse för vattenbalansen i Tingstäde träsk samt hur sjön hänger samman med det omgivande grundvattnet i berg och jord.

Resultaten visar att vattennivån i Tingstäde träsk i nuläget inte påverkas av Filehajdar-täkten, som ligger ca 3 km öster om sjön. Vattennivån påverkas inte heller av Västra och Östra brottet. Studierna visar även att grundvatten i berg spelar en underordnad roll för vattennivån i Tingstäde träsk. I stället är det framför allt vattenuttaget ur sjön samt nettonederbörden över sjön och sjöns avrinningsområde som styr vattennivån.

Bottensedimenten i Tingstäde träsk och underliggande berg är mycket täta och belägna på revartad kalksten utan kontinuerliga vattenförande lager. Vattenutbytet via berggrundvatten genom sjöbotten är därmed begränsat och nettoutflödet genom sjöbotten beräknas vara ca 5 000 m³ /år. Detta motsvarar ca 0,0016 % av det totala inflödet från omgivningarna, som uppgår till ca 3,2 miljoner m³ /år.

Utan skyddsåtgärder påverkar den ansökta verksamheten vattenbalansen i sjön genom sänkta grundvattennivåer. Täktverksamheten bedöms öka utflödet från sjön med ca 1 000 m³ /år efter åtta års verksamhet, med upp till 1 500 m³ /år efter 20 års verksamhet och med ca 1 800 m³ /år efter 30 års verksamhet. Det totala utflödet från sjön efter 30 års verksamhet motsvarar ca 0,002 % av det totala inflödet från omgivningarna och bedöms ha en försumbar påverkan på sjöns vattenbalans.

Med planerade skyddsåtgärder ger täktverksamheten en ännu mindre effekt på sjöns vattenbalans. Efter 8 år innebär täktverksamheten ett minskat utflöde till berggrundvatten jämfört med utgångsläget, motsvarande 100 m³/år. Därefter medför täktverksamheten ett ökat utflöde jämfört med utgångsläget, motsvarande ca 300 m³/år efter 20 år och 500 m³/år efter 30 år, vilket bedöms ha en helt försumbar påverkan på sjöns vattenbalans.

När brytningen i Filehajdar-täkten avslutas och täkten börjar fyllas med vatten, kommer utflödet från Tingstäde träsk successivt att minska. Efter ca 10 år beräknas sjöns nettoutflöde vara marginellt större (ca 5 700 m³/år) än i utgångsläget (ca 5 000 m³/år). När täkterna är vattenfyllda beräknas nettoutflödet genom sjöbotten ha minskat med ca 600 m³/år jämfört med utgångsläget. Förändringarna efter avslutad täktverksamhet bedöms vara försumbara i jämförelse med andra flöden i sjöns vattenbalans.

Risker med verksamheten

Av riskanalysen framgår att de största riskerna med verksamheten består i miljörisker till följd av hantering och lossning av drivmedel samt personrisk för tredje person till följd av sprängämneshantering.

Avseende drivmedel vidtas flera skyddsåtgärder såsom invallning, tillgång till utrustning för hantering av spill samt rutiner för såväl lossning som spillhantering. Marken har en låg permeabilitet vilket underlättar uppsamling av spill. Bedömningen av sannolikhet och konsekvens med hänsyn till skyddsåtgärder resulterar i en acceptabel risknivå.

Vad gäller sprängämneshanteringen, blir de ämnen som används som sprängmedel inte explosiva förrän de blandas i de borrhål där sprängmedlet ska apteras. Ämnena transporteras separat och förvaras åtskilda och inlåsta. På så sätt minimeras riskerna med explosivämnena.

Lagringsplatsen för sprängmedel ligger mer än 200 m från bolagets drivmedelstankar som i utgångsläget är belägna i Västra brottet. Med ett sådant avstånd bedöms inga dominoeffekter som involverar drivmedelstankarna kunna uppstå vid en eventuell detonation. Drivmedelslagringen kommer att flytta till Filehajdar-täkten när verksamheten i Västra brottet läggs ner. Då kommer avståndet mellan drivmedelslagringen och lagringsplatsen för sprängmedel öka till ca 1 km.

Bolagets lagringsplats för sprängmedel ligger vidare ca 110–130 m från den externa sprängmedelsleverantörens lagringsplats, med tät skog däremellan. Sprängmedel lagras i kassuner på båda lagringsplatserna. Med så långt avstånd förväntas inga dominoeffekter kunna uppstå mellan de båda lagringsplatserna.

Med hänsyn till de riskreducerande åtgärderna (t.ex. tät skog mellan skyddsobjekt och lagringsplats samt lagringskassun för sprängmedel) bedöms samtliga risker med verksamheten vara acceptabla för både miljö och tredje person. Den ansökta verksamheten avses bedrivas på ett liknande sätt som befintlig verksamhet, bl.a. med avseende på mängden lagrade kemikalier, varför olycksriskerna inte bedöms förändras.

Klimatets påverkan på verksamheten

Verksamheten är inte känslig för eventuella skyfall och/eller högt vattenstånd i närliggande vattendrag. Den är inte heller direkt känslig för en framtida havsnivåhöjning. De stora öppna brytområdena innebär att det finns en stor buffertkapacitet för att vid behov omhänderta nederbörd och eventuellt ökat inläckage av vatten.

När täktverksamheten avslutats och vattenfyllnad av täkterna pågår, är det tänkbart att eventuell ökad nederbörd och högre vattenstånd i havet eller i närliggande vattendrag kan skynda på vattenfyllnaden.

Viktiga uppgifter från utredning av deponier: (bilaga B4 i MKB:n)

Undersökningar har utförts vid Västra och Östra brottet för att utreda vilka konsekvenser den planerade vattenfyllnaden av Västra brottet kan medföra med avseende på de tre närliggande deponierna. Sammanfattande slutsatser är bl a att:

- Deponierna har en mycket begränsad påverkan på föroreningskoncentrationen vid en vattenfyllnad av Västra brottet enligt ansökan. Det är i stället kvaliteten på det tillrinnande vattnet som avgör vattenkvaliteten i den framtida täktsjön.
- Stabiliserande åtgärder på slänten av deponierna, som utgörs av jordmassor, krävs inför att slänten hamnar under vatten.
- En vattenfyllnad av Västra brottet kommer inte ha någon nämnvärd påverkan på sättningsförhållandena.

Under Geoteknik och markmiljö anges:

Vattenfyllnad av Västra brottet kommer att innebära att en del av Östra och Västra deponin hamnar under grundvattenytan. Det kommer att leda till en ökad urlakning i den nedre delen av deponierna till följd av ständig kontakt med vatten.

Deponierna består till största delen av avbaningsmassor. Historisk dokumentation visar dock även på ett innehåll av cementugnsstoft och tegel/gjutmassor och produktionsspill. Tidigare utförda laktester, i samband med avslutningsplan, på cementugnsstoft visar att det innehåller höga halter av alkali och vissa metaller. Tester på tegel/gjutmassor visar på lakning av metaller. Produktionspill visar på låga halter av analyserade ämnen och har låg lakningspotential.

Nu utförda markanalyser vid Östra deponin visar på halter som inte bedöms påverka miljö- och hälsoaspekter i området.

För att uppnå en tillfredsställande stabilitet i slänten mellan Östra deponin och Västra brottet behöver slänten flackas ut och ges en lutning om max 1:3. Den framtida erosionspåverkan i slänten bedöms bli mycket begränsad, men för att säkerställa släntens utformning över tid bör det antingen upprättas ett kontrollprogram för uppföljning av släntlutning i vattenzonen eller placeras ut erosionsskydd.

Avfallet i den kommunala deponin ligger högre än vattennivån i en framtida fylld täktsjö.

Uppgifter från bolagets kompletteringar som berör Regionens efterfrågade kompletteringar.

(1) Risker med ökade transporter genom vattenskyddsområde/ (6) Risk för påverkan inom vattenskyddsområde samt behov av skyddsåtgärder

Bolaget bedömer att risken för påverkan på vattenskyddsområdena är liten vilket beskrivits i MKB sid 82-84 (*Notering: angivna sidor behandlar enbart delvis risker inom vattenskyddsområde. Här behandlas risk för påverkan av vattentäkternas vattenbalans, salthalt mm. Se avsnitt Dyhagens vattentäkt samt Tingstäde träsk ovan.*)

Tekniskt PM (Bilaga 12):

- Förvaring av kemikalier ska ske i enlighet med det föreslagna villkoret (10) i ansökan, vilket förebygger spridning av eventuellt spill.
- Den nya krossen kommer att vara placerad i en byggnad. Byggnaden i sig utgör ett skydd mot förorenings-spridning till omgivningen.
- Vid anläggningsarbeten med den nya krossen och transportbandet kommer skyddsåtgärder med avseende på vattenskyddsområdet (särskilda anvisningar om spillskydd etc.) att regleras genom avtal med de entreprenörer som anlitas i anläggningsskedet.

(2) Beskrivning av vattenkvalitet vid skyddsinfiltation

Bolaget föreslår ett nytt villkorsförslag med begränsningsvärden för det vatten som infiltreras baserat på Livsmedelsverkets föreskrifter. Valda parametrar motiveras i avsnitt D.3.

D.3: De parametrar som bedöms relevanta att reglera är parametrar som inte är naturliga i grundvattnet, exempelvis kolväten och PFAS men även naturligt förekommande ämnen såsom mikroorganismer, näringsämnen och tungmetaller.

Tillfälliga överskridanden av värdena kommer inte att medföra någon negativ påverkan i naturmiljö eller för människors hälsa. Det är fråga om mycket små mängder vatten som är mycket ren och dessutom späds vattnet på sin vidare färd i marken. Det bedöms därför vara lämpligt att värdena uttrycks som ett medelvärde. Kontroll av begränsningsvärdena kan beslutas inom ramen för tillsynen.

(3) Underlagsdata som redovisar salthalter kring Filehajdartaekten

Notering: Frågan har inte ingått i domstolens begärda komplettering och har inte heller kommenterats av bolaget.

(4) Omfattning av tankning och tillämpade försiktighetsmått

Tekniskt PM (Bilaga 12): Tankning av bergtruckar och lastmaskiner bedöms kunna ske dagligen i den ansökta verksamheten. Även tankning av borrhjull och personbilar förekommer. Cisterner för drivmedel bedöms behöva fyllas på

ungefär var 14:e dag. Frekvensen för påfyllnad av cisterner minskar dock när transportbandet tagits i drift. Framtida elektrifiering av fordon kan tänkas minska behovet av såväl tankning som påfyllnad av cisterner.

Tankning görs på hårdgjord yta vid tanken, där eventuellt spill kan samlas upp. Borriggarna tankas däremot där de står i tåkten. Vid tankning av borriggarna används absorberande matta.

I Filehajdar-tåkten kommer en invallad drivmedelstank att placeras på lämpligt ställe. I anslutning till invallningen anläggs en eller flera hårdgjorda ytor där de fordon som ska tankas, och de fordon som fyller på drivmedelstanken, ställs upp. Eventuellt spill kan enkelt samlas upp från de hårdgjorda ytorna.

(5) Beredskapsplan för kemikalieutsläpp och brand i täkterna

Tekniskt PM (Bilaga 12):

Heidelberg Materials har en rutin för spill och utsläpp av kemikalier i täkterna och längs truckvägen inom ramen för den befintliga verksamheten. Rutinen innebär sammanfattningsvis följande.

- Små utsläpp och spill (t.ex. slangbrott med litet läckage på hårdgjord yta) saneras direkt med Absol.
- Vid stora utsläpp och spill, samt små utsläpp och spill som riskerar att spridas tillvattendrag/diken/brunnar, ska spridningen stoppas omedelbart med hjälp av följande åtgärder:
 - Absol (vanlig och flytande) används för att suga upp/omhänderta olja.
 - Vid behov läggs fördämning i dike för att begränsa spridning samt underlätta omhändertagande av läckage och spill. Om möjligt används lera.
 - Vid större utsläpp kan oljeläns rekvireras.
 - Vid behov kan slamsug rekvireras internt eller externt.

Risken för brand bedöms inte vara hög i täkterna, eftersom förekomsten av brännbart material är högst begränsad. Under den senaste tioårsperioden har en mindre brand relaterat till täktverksamheten inträffat, då till följd av elektriskt fel i fordon. Någon allvarlig händelse med brand har såvitt känt aldrig inträffat inom ramen av täktverksamheten. När de framtida anläggningarna på Filehajdar projekteras i detalj kommer detta att ske med särskilt fokus på hantering av potentiellt släckvatten för att säkerställa att varken vattenskyddsområde, vattenmagasinen eller länshållningssystemen påverkas. I praktiken kan detta handla om t.ex. hårdgjorda ytor i känsliga och/eller utsatta områden, fysiska barriärer och detektionssystem vid pumpanläggningar.

Om en brand trots allt skulle uppstå i den ansökta verksamheten, kommer eventuellt förorenat släckvatten att kunna hanteras avskilt från länshållningsvattnet, exempelvis genom att släckvatten samlas upp och förvaras i en cistern eller liknande. Den nuvarande rutinen för hantering av släckvatten redovisas nedan. En motsvarande rutin kommer att utarbetas för den framtida verksamheten när utformningen inom Filehajdar-tåkten planeras i detalj.

Nuvarande rutin för hantering av släckvatten:

1. Stäng av pumpsystem för länshållning till dess att släckvattenhanteringen säkrats.
2. Identifiera avrinningsområden kring det brinnande objektet och säkerställ att släckvatten inte når diken och pumpar avsett för länshållningsvatten eller annat ytvatten (längs med truckvägen).
3. Valla in avrinningsområdet omedelbart. Invallning av släckvatten sker med lera.
4. Kalla ut personal med sugbil för hantering av släckvatten.
5. Säkerställ att den lokala invallningen inte svämmar över. Transportera bort släckvatten med sugbil till släckvattendamm i Östra brottet.
6. Släckvattendammen rymmer 200 kubikmeter. Riskerar släckvattendammen att bli full ska sekundär förvaring säkerställas i god tid, t.ex. gipstank eller tillgänglig cistern på fabriken.
7. Efter avslutad brandsläckning och borttransport av släckvatten avlägsnas det överst marklagret (vid icke hårdgjord yta) för förvaring inom invallning.
8. Vidare sanering och hantering sker i samråd med tillsynsmyndigheten.

(7) Åtaganden för deponier i Västra brottet

Komplettering av efterbehandlingsplan (bilaga 24):

Deponierna är konstruerade i fickor i berget, utsprängda ner till samma nivå som pall 1 i Västra brottet dvs -26 m. Vid vardera deponin finns en jordslänt i det som var öppningen in i bergfickan under anläggningsskedet. Jordslänten har idag en brant lutning i ca 1:1 – 1:1,25. Vid en vattenfyllnad av Västra brottet kommer stabiliteten i slänten försämrats till följd av den förändrade grundvattennivån i slänten. För att uppnå en tillfredsställande stabilitet behöver slänten flackas ut. Används befintliga massor från deponierna eller massor av motsvarande beskaffenhet visar geotekniska beräkningar att slänten bör ges en lutning om max 1:3, används grövre material kan slänten vara något brantare.

Deponislänterna förväntas inte utsättas för någon betydande risk för framtida erosion vid vattenfyllnad. Som en extra skyddsåtgärd kommer det dock säkerställas att materialet i släntyten utgörs av jordmaterial som inte är erosionsbenäget/-känsligt, det vill säga ett grövre jordmaterial med liten eller ingen finjordshalt. Bolaget bedömer att någon ytterligare efterbehandlingsåtgärd inte behövs (*Notering*: något särskilt villkor eller åtagande har inte angetts om släntning eller erosionsskydd).

Komplettering av förslag till kontrollprogram (bilaga 9):

Vad avser efterbehandlingen av deponislänten föreslås, för att säkerställa att det inte uppstår eller pågår någon erosionsaktivitet i området kring den framtida vattenytan, kontroll av slänten enligt följande.

- Årlig okulär besiktning av släntyten. Besiktningen fotodokumenteras.
- Årlig avvägning/inmätning av respektive slänt (Östra och Västra deponin) i tre stycken kontrollsektioner per deponi.

- Kontrollen ska utföras till 3 år efter att slutlig vattennivå uppnåtts i Västra brottet.

(8) Information och försiktighetsmått med borrhål/grundvattenrör

Samtliga bergborrhål har foderrör som är installerade så att oavsiktlig förorenings-spridning förhindras genom en förorening på markyta eller förorenat ytvatten rinner ner i borrhålet. Alla bergborrhål och grundvattenrör har lock som kräver verktyg för att öppnas. Grundvattenrör i jord bedöms inte utgöra någon spridningsrisk för föroreningar.

Eftersom genomförda undersökningar visar att borrhålen närmast väster om vattentäkten har korta transporttider till de kommunala brunnarna är det motiverat att förstärka dessa ytterligare. Bolaget åtar sig att förstärka dessa med lock och hänglås eller motsvarande.

Andra viktiga uppgifter från bolagets kompletteringar:

Rening av länshållningsvatten som avleds till ytvatten

Bolaget har uppfattat förslag till villkor för rening av länshållningsvatten ska avse länshållningsvatten som avleds till Anerån resp Västra brottet. Bolaget föreslår följande villkor: *Länshållningsvatten som avleds till Anerån resp. Västra brottet ska genomgå slam- och oljeavskiljning i för ändamålet anpassad sedimentations-damm.* Villkoret motsvarar villkor 12 i nuvarande tillstånd med det tillägget att det preciseras vilken vattenströms som avses.

Länshållningsvattnet provtas sedan länge och har en jämn kvalitet. Det kommer inte att ske förändringar i den ansökta verksamheten som påverkar detta. Det finns därför inte anledning att föreslå några särskilda värden för utgående vatten.

Planerat vattenverk för rening av vatten som ska infiltreras i berg/jord:

Tekniskt PM (Bilaga 12): Heidelberg Materials har sedan 2020 utrett och testat möjligheterna för vattenrening inom Filehajdar-täkten. Utredningen och testerna har fokuserat på vattenrening genom membranteknik. Följande övergripande processteg ingår:

- grovfiltrering i sil
- trumfilter till reservoar för silat råvatten
- silat råvatten pumpas till ultrafilter och filtratet samlas i reservoar för ultrafiltrat
- ultrafiltrering
- nanofiltrering
- desinfektion med UV-ljus.

Vattenreningsanläggningen kommer att placeras inom det utpekade området för kross, verkstad m.m. Då vattenreningsanläggningen behöver nyttjas under en period efter att täktverksamheten upphört behöver anläggningen placeras på ett sådant sätt att den inte berörs av en framtida vattenfyllning av Filehajdar-täkten. Anläggningen bedöms i nuläget vara i storleksordningen 800–1500 m²

inklusive område för lastning och lossning av utrustning. Inom anläggningen kommer processkemikalier förvaras. Exempel på kemikalier är natriumhydroxid och anti-scaling. Alla processkemikalier som förvaras och används inom anläggningen kommer att vara godkända av Livsmedelsverket och förvaras enligt gällande standard.

Hantering av rejektvatten från planerat vattenverk

Av ansökan framgår att rejektvatten efter vattenverk kommer att ledas till Västra brottet. Rejektvattnet förväntas ha den kvalitet som uppmäts i pilotförsök. Den föreslagna reningsprocessen med membranteknik innebär ingen tillförsel av något ämne utan det är endast frågan om uppkoncentrering av förekommande ämnen i länshållningsvattnet. Rejektvattnet bedöms därför inte behöva omhändertas på annat sätt än att det blandas med övrigt tillfört och inläckande vatten.

Rejektvattnet har ingått i beräkningar och bedömningar av påverkan på vattenförekomsten samt vattenkvaliteten i den framtida täktsjön i Västra brottet, vilket visar att ingen statusförsämring sker. Bolaget bedömer att det inte är nödvändigt att reglera rejektvattnets innehåll genom begränsningsvärden.

Risk för spridning av PFAS-ämnen

Bilaga 23: Uppmätta halter i Filehajdar-täkten underskrider med god marginal haltgränser i bedömningsgrunder och dricksvattenföreskrifter. Som jämförelse till uppmätta halter av PFAS i Filehajdar-täktens länshållningsvatten har Bolaget tagit prover i Tingstäde träsk som är opåverkad av täktverksamheten, vid samma provtagningsstillfälle under mars 2024. Uppmätta halter i Tingstäde träsk liknar uppmätta halter i Filehajdar-täkten,

Vid Filehajdar-täkten finns ingen deponi och det har inte förekommit någon brand där släckskum använts. Uppmätta halter i länshållningsvattnet från Filehajdartaekten är låga och fördelningen av de uppmätta PFAS-parametrarna liknar inte den fördelning som normalt uppmäts i områden där släckskum använts. Det bedöms inte föreligga någon risk för skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

PFAS har provtagits i fem mätpunkter vid Västra brottet under 2023. Mätpunkterna är belägna i anslutning till de tre befintliga deponierna. Provtagning har skett i tre borrhål i berg och i diken (D1 och D2) som bl.a. mottar lakvatten från deponiområden. Uppmätta halter i samtliga borrhål underskrider haltgränser i bedömningsgrunder och dricksvattenföreskrifter. Uppmätta halter av PFOS i D1 och D2 överskrider årsmedelhalten och underskrider maxhalten i bedömningsgrunderna. Det bör understrykas att bedömningsgrunderna gäller för recipienten (Östra Gotlands norra kustvatten) och inte för lakvattnet eller länshållningsvattnet som sådant. I september 2023 mättes en PFAS11 och PFAS21 halt på 1500 ng/l i D1. Halten skiljer sig kraftigt från halter uppmätta i maj och oktober för PFAS11 och PFAS21) i samma provtagningspunkt, och bedöms därför vara ett felaktigt värde. Om man bortser från det avvikande värdet i D1 underskrider samtliga uppmätta halter haltgränsen 90 ng/l.

Uppmätta halter i D1, D2 och borrhål är i paritet med halter som uppmäts vid många industriområden och stadsbebyggelse i Sverige. Halterna är inte att betrakta som höga i förhållande till liknande områden.

Var de uppmätta halterna av PFAS härrör från är inte känt. Vid en brand på fabriksområdet under 2017 transporterades uppsamlat släckvatten till pall 2 i Västra brottet. Pall 2 är dock belägen topografiskt lägre än deponierna, mätpunkterna D1 och D1 samt brunnarna. Släckvattnet är därmed inte källan till de uppmätta PFAS-halterna i dessa mätpunkter.

Vid Västra brottet finns tre äldre deponier. Studier visar att PFAS är vanligt förekommande i lakvatten från deponier. Såvitt Bolaget känner till har inte PFAS analyserats i någon av deponierna.

När Västra brottet vattenfylts kommer avbördning ske till Östra brottet. Grundvattenströmningen kommer också i huvudsak vara riktad mot Östra brottet. Länshållningen av Östra brottet kommer ske till Östersjön. Risken för spridning av PFAS från Västra och Östra brottet till omkringliggande yt- och grundvatten (förutom recipienten Östersjön) bedöms som liten. Därtill kommer eventuell spridning spådas ut och leda till låga halter.

För att klargöra förekomsten av PFAS i anslutning till Västra och Östra brottet avser Bolaget utföra provtagning av PFAS i flera mätpunkter, bl.a. i länshållningsvattnet från båda täkterna och provtagning av jordmaterial. Ytterligare provtagning kommer även ske i mätpunkterna D1 och D2 för att säkerställa att det kraftigt förhöjda uppmätta värdet av PFAS i D1 är ett felaktigt värde. Analysdata från planerade provtagningar kommer att ge Bolaget en bättre uppfattning om förekomsten av PFAS kring Västra och Östra brottet och om det finns skäl att anta att det finns en eller flera källor till PFAS i anslutning till Bolagets verksamhetsområde.

Sammantaget är de uppmätta halterna måttligt höga. De underskrider (med undantag för det av allt att döma felaktiga analysresultatet) alla relevanta jämförelsevärden. Den ansökta verksamheten bedöms inte ha någon betydelse för ev. utlakning från deponierna, varken vid den inledande länshållningen eller vid framtida vattenuppfyllnad.

Bedömning

Hydrogeologiska undersökningar och grundvattenmodellen

Av undersökningarna och modellen framgår bl a påverkansområden för avsänkning av grundvatten vid bortledning av länsvatten med och utan skyddsåtgärder, hur risk för saltinträngning ska undvikas vid den kommunala vattentäkten Dyhagen och i vilken omfattning kapaciteten minskar.

Regionens anlitate hydrogeolog bedömer att området är väl undersökt och att grundvattenmodellen är tillräckligt trovärdig som underlag för relevanta bedömningar av bland annat påverkan på Region Gotlands vattentäkter i området. TN delar bedömningen.

Skyddsåtgärd - ridåinjektering

I ansökan framgår att skyddsåtgärd ska genomföras med ridåinjektering för att begränsa inflödet av grundvatten till täkten. Regionens anlitade hydrogeolog är positiv till föreslaget villkorsförslag. TN delar bedömningen.

Påverkan på Tingstäde träsk

Särskild utredning har visat att planerad täktverksamhet med föreslagna skyddsåtgärder ger en mycket liten påverkan på Tingstäde träsk vattentäkt.

Regionens anlitade hydrogeolog bedömer att fortsatt brytning vid Filehajdar i mycket liten grad påverkar den kommunala ytvattentäkten Tingstäde träsk. TN delar bedömningen.

Förstärkning av den kommunala vattentäkten Dyhagen

Av utförda hydrogeologiska undersökningar framgår att uttagskapaciteten vid Dyhagen kommer att minska. Bolaget har i åtagande angett att Region Gotland kommer att förses med länshållningsvatten för dricksvattenproduktion i slutet av 2027. Tekniska nämnden har ännu inte tagit ställning till om detta sker bäst genom bolagets förslag att bekosta ett nytt vattenverk som Regionen får rådighet för, dit länshållningsvattnet leds, eller att bolaget renar vattnet i eget vattenverk och därefter levererar till regionens befintliga vattenverk.

Målsättningen är att val av lösning, inklusive av parterna undertecknat avtal, ska finnas innan planerad huvudförhandling i slutet av januari 2025. Utifrån vad som avtalas får bedömas behovet för TN/Region Gotland att framställa villkorsförslag i målet rörande förstärkning av den kommunala vattentäkten Dyhagen.

Villkor vid hot av den allmänna vattenförsörjningen i Slite

I befintligt tillstånd ingår ett villkor (13) som reglerar transport av vatten i tankbil till Slite om vattennivån i Dyhagen trots allt sjunker till sådan nivå att den allmänna vattenförsörjningen hotas. Ett sådant villkor behövs även i detta tillstånd gällande fram tills dess att bolaget kan tillhandahålla länshållningsvatten för dricksvattenproduktion och ett nytt vattenverk finns på plats alternativt överföringen till befintligt vattenverk står klar.

Fram till dess att Heidelberg Materials tillhandahåller regionen med länshållningsvatten för dricksvattenproduktion anser TN att samma villkor ska gälla som i nuvarande tillstånd, d v s följande:

Om vattennivån i de kommunala brunnarna vid vattentäkten Dyhagen i Slite till följd av den ansökta verksamheten sjunker till en sådan nivå att den allmänna vattenförsörjningen enligt Region Gotland hotas, ska Heidelberg Materials bekosta transport av vatten i tankbilar till Slite från annat av regionen anvisat vattenverk på Gotland, liksom åligger det Heidelberg Materials att ersätta Region Gotland för de merkostnader som uppkommer. Om Region Gotland saknar kapacitet att producera vattnet i någon av sina vattentäkter ska Heidelberg Materials AB istället bekosta transport av vatten från någon annan plats till Slite. Transporterad mängd kan aldrig överskrida tillståndsgiven mängd om 220 000 m³

per år.

Det åligger Heidelberg Materials AB – om det inte är uppenbart att bristen inte hänför sig till Heidelberg Materials AB:s vattenverksambet – att inom sju dagar från det att Region Gotland påtalat sådant behov anordna och bekosta ovan angivna transporter och merkostnader intill dess att den allmänna vattenförsörjningen inte hotas enligt Region Gotland. För det fall det är uppenbart att bristen inte hänför sig till Heidelberg Materials AB:s vattenverksambet, åligger det Heidelberg Materials AB att bedöma huruvida påverkan på den allmänna vattenförsörjningen orsakats av åtgärder vidtagna av Heidelberg Materials AB och i så fall – så snart kan ske – genom lämplig åtgärd tillse att minsta skada eller olägenhet uppkommer för den allmänna vattenförsörjningen.

Slam- och oljeavskiljning av länshållningsvatten

I befintligt tillstånd ingår ett villkor (12) som anger att länshållningsvatten ska genomgå slam- och oljeavskiljning i för ändamålet anpassad sedimentationsdamm. Bolaget har i komplettering föreslagit ett villkor (31) om att länshållningsvatten som ska avledas till ytvatten ska genomgå slam- och oljeavskiljning via sedimentationsdamm. För att minska risk för att ev. slam och olja i länshållningsvatten följer med in i reningssteg som ingår i vattenverk och därefter hamnar i rejektvatten är det rimligt att allt länshållningsvatten först genomgår slam- och oljeavskiljning.

TN föreslår att villkor 31 omformuleras till: *Allt länshållningsvatten ska genomgå slam- och oljeavskiljning i för ändamålet anpassad sedimentationsdamm innan vidare avledning eller rening sker.*

Rening av länshållningsvatten i vattenverk inför skyddsinfiltration

Bolaget har i villkorsförslag 30 åtagit sig begränsningsvärden för vatten som ska infiltreras i jord eller berg. Parametrar har föreslagits som ingår i Livsmedelsverkets föreskrifter (kolväten, PFAS, näringsämnen, tungmetaller och mikroorganismer). Livsmedelsverkets föreskrifter omfattar inte flertalet av de kolväten (alifater, BTEX, aromater mm) som finns i diesel, oljor mm som kommer att användas i täktverksamheten.

TN anser att villkorsförslag 30 bör kompletteras med ytterligare parametrar avseende de kolväten som finns i diesel, oljor m.m. Förslagsvis används parametrar och riktvärden (som begränsningsvärden) som har tagits fram av Svenska petroleuminstitutet (SPI rekommendation, Efterbehandling av förorenade bensinstationer och dieselanläggningar, tabell 5.10 förslag på riktvärden för grundvatten).

Hantering av rejektvatten från vattenverk

Bolagets bedömning av rejektvattnet har noterats. Tekniska nämnden ser inte heller något behov av begränsningsvärden som reglerar rejektvattnet.

TN anser dock att föroreningshalter i länshållningsvatten/täktvatten bör följas upp regelbundet i egenkontrollen. Särskilt bör halt av PFAS-ämnen följas. Vid

särskilda förändringar i föroreningshalterna kan därmed skäl uppkomma som motiverar bolaget att undersöka även föroreningshalt i rejektvatten.

Risk för spridning av PFAS-ämnen

TN har tagit del av utförda undersökningar av PFAS-ämnen vid de olika brotten och noterar att ytterligare uppföljning kommer att ske vid Västra brottet. TN bedömer att det inte behövs ytterligare krav.

Åtgärder på deponier

Av utförda undersökningar framgår att deponierna i Västra brottet har en mycket begränsad påverkan på föroreningskoncentrationen vid en vattenfyllnad av brottet. Stabiliserande åtgärder krävs dock av vissa deponislänter som kommer att hamna under vatten. Lämpliga åtgärder har beskrivits. Bolaget har dock inte angett något åtagande eller villkor som reglerar åtgärder på deponierna.

Tekniska nämnden ser ett behov av att föreslagna stabiliserande åtgärder utförs och anser att bolaget i varje fall genom ett åtagande i åtagandelistan bör tydliggöra att bolaget kommer att genomföra åtgärderna.

I komplettering till kontrollprogram anges förslag till kontroll av slänter. TN har inga synpunkter på omfattningen.

Risker med verksamheten

TN har tagit del av den analys av risker som gjorts av verksamheten och de villkor och försiktighetsmått som angetts för att minimera riskerna med hantering av bl a drivmedel och sprängämnen. TN bedömer att det inte behövs ytterligare krav.

Särskilda risker inom Dybhagens vattenskyddsområde

TN har noterat att åtgärder planeras för att minska risk för spill- och utsläpp i samband med nybyggnation och utveckling av verksamhet inom och nära vattenskyddsområde. TN bedömer att det inte behövs ytterligare krav.

Särskilda risker med borrhål och grundvattenrör

TN välkomnar att säkerhet utökas för vissa borrhål.

Beredskap för kemikalieutsläpp och brand

TN har tagit del av nuvarande och planerade rutiner/planer vid kemikalieutsläpp och brand. Det är bra att släckvatten kan hanteras avskilt från länshållningsvattnet så att detta inte förorenas. Det är även viktigt att spill/utsläpp hanteras korrekt och skyndsamt för att förhindra spridning av förorening i vatten. TN bedömer att det inte behövs ytterligare krav.

Havsnivåhöjning

TN har noterat att verksamheten inte är känslig för framtida havsnivåhöjningar vilket bör innebära att risk för förhöjda kloridhalter vid dricksvattenproduktion blir fortsatt låg.

Barn- och genusperspektiv

Behov av dricksvatten är likvärdigt för alla boende och besökare på Gotland.

Landsbygdsperspektiv

Förutom att kompensation från Heidelberg för dricksvattenförsörjningen kan ersätta dagens behov i Slite, så ges möjlighet att förverkliga försörjning till nordöstra Gotland med vatten från Slite vattenverk. Region Gotland har ett föreläggande från Länsstyrelsen att bilda verksamhetsområde enligt lagen om allmänna vattentjänster 6§ i Hellvi - Hideviken senast år 2025 för detaljplanerna 09-HEL-286, 09-HEL-326 och 09-HEL-258. Föreläggandet behandlades i ärende TN 2018/215.

Ekonomisk konsekvensanalys

Kompensation från Heidelberg ger ett sådant tillskott av vatten att ytterligare anslutningar kommer att vara möjliga till Slites utvidgade vattenanläggning.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse TKF förvaltningen daterad 2024-07-05

Sakkunnigutlåtande av hydrogeolog Helen Eklund, Sweco daterat 2024-07-01

Yttrande Karin Hernvall advokatfirman Åberg, daterat 2024-07-05

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken (del av handling 2 i W3D3)

Bilaga B. Miljökonsekvensbeskrivning (del av handling 2 i W3D3, ej bilagor till MKB)

Komplettering, Aktbilaga 37 (del av handling 18 i W3D3)

Konsoliderad sammanställning av yrkanden, aktbilaga 38 (del av handling 18 i W3D3)

Konsoliderad sammanställning av villkor och åtaganden, aktbilaga 39 (del av handling 18 i W3D3)

Uppdaterad situationsplan, aktbilaga 64 (del av handling 18 i W3D3)

Teknikförvaltningen

Patric Ramberg
Teknisk direktör

Skickas till

Regionstyrelsen.